

Yéil_ka Du Káaak

Gat Xwéech Nick Alan Foote ka
Jaaxsnée Kelsey Mata Foote wé at
yahaayí has akaawshixít.

Kaat'éix Mary Pelayo x'eidáx

Keixwnéi Nora Marks Dauenhauer
akaawshixít ka ax'akaawaneek,
Kaxwaan Éesh George Davis,
Shaksháani Marge Dutson, X'unei
Lance Twitchell, ka Chalyee Will Geiger
tsu a daat yéi jeewunéi.

Lingít Shkalneegí Haa
Yátx'i Kagéiyi Yís

Yéil ƙa Du Káak

Copyright © 2026 Tlingit & Haida Indian Tribes of Alaska;
Goldbelt Heritage Foundation
All rights reserved.

Tlingit & Haida Indian Tribes of Alaska
PO Box 25500
Juneau, AK 99802
800.344.1432
tlingitandhaida.gov

Goldbelt Heritage Foundation
One Sealaska Plaza, Suite 201
Juneau, Alaska 99801
907.790.1460
goldbeltheritage.org

Library of Congress Control Number: 2025923206

This is a Raven story.

As told by Ƙaat'éix Mary Pelayo.

Transcribed and translated by Ƙeixwnéi Nora Marks Dauenhauer, Kaxwaan Éesh George Davis,
Shaksháani Marge Dutson, Ɨ'unei Lance Twitchell and Chalyee Will Geiger.

This story is adapted from materials provided by Sealaska Heritage Institute (SHI), a valued partner in
language revitalization.

Prepared for early language learners by Ɨ'unei Lance Twitchell, Neilgáa Koogéi Taija Revels, Lgeik'i
Heather Powell Mills, Daaljini Mary Cruise, Daayóosh Ethan Petticrew, Ƙuneitwtí Marsha Hotch, Ƙaakal.
áat Florence Sheakley, Naawéiyaa Austin Tagaban, and Haa Yoo Ɨ'atángi Kúdi educators.

Illustrations by Ƙat Ɨwéech Nick Alan Foote and Jaaxsnée Kelsey Mata Foote.

Book design by Cedar Group.

Designed in the USA. Printed in Canada.

This project was made possible in part by the Department of Education Alaska Native Education Program
(ANEP) awards S356A220058, S356A220082, and S356A220079.

Lingít Shkalneegí Haa
Yátx'i Kagéiyi Yís

Yéil ka Du Káak

Gat Xwéech Nick Alan Foote ka Jaaxsnée Kelsey Mata Foote wé at yahaayí has akaawshixít.

Kaat'éix Mary Pelayo x'eidáx.

Keixwnéi Nora Marks Dauenhauer akaawshixít ka ax'akaawaneek, Kaxwaan Éesh George Davis, Shaksháani Marge Dutson, X'unei Lance Twitchell, ka Chalyee Will Geiger tsu a daat yéi jeewunéi.

Ch'a yaa nasgáx áyú shaawát; K̄aayeeekoox̄éik
yóo duwasáakw yú Yéil tláa k̄u.aa.

Du yátx'i áwé tle a.een wé du káakch,
tle a.een, Yook̄is'kook̄éik k̄u.aa.

O-o-oh! Tle aatlein gáax̄.

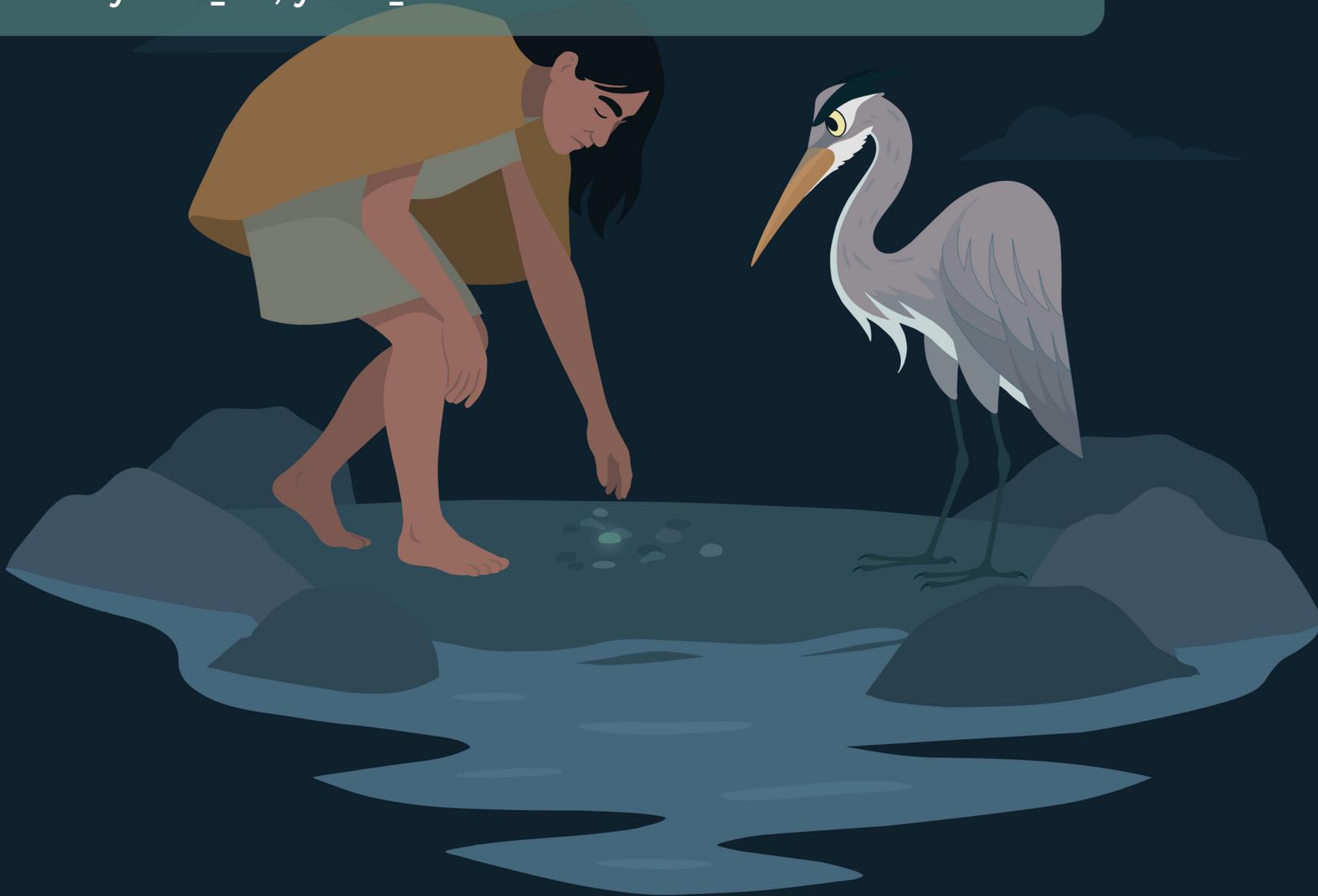

Áwé yú taashukát hán Láx' áwé, yéi ash yawsikaa,
« Wáa sáwé tsú x'wayeeká, shaawát? »

« Ha yú ax éek' áwé Yookis'kookéik yóo duwasáakw.
Áwé tle ax yádi áwé, tle yei axooxch, tle ash jákx, wé dáax.
A jiyeeet áyá yaa nχasgáx. »

« Ch'a yaa kukgeelt'éetch; ch'a yaa kugatées'.
Tlax yéi kakoogék'i aa té ysateení, daa kdidugu yáx yateeyi aa,
aa_x kei kgeetée tle kakgidatée.
Tle i lakaadé yiteeyí áwé kakgeenóot', wé té. »
Yóo ash yawsikaa, yú Láx'.

An illustration featuring a man on the left and a pregnant woman on the right. The man is shown in profile, facing right, with his eyes closed and a hand near his mouth. The woman is shown in profile, facing right, with her eyes closed and hands resting on her pregnant belly. The background is dark blue. A semi-transparent green box is overlaid on the lower left portion of the image, containing text in a Native American language.

Wáa sáwé awsiteen daa kdidugu téik' yéi kagugéink'.
Áwé tle aax̄ akaawatee, tle akaawanóot' tle.
Tle akananóot' ásíwégé tle tle yátx̄ du jee wsitee wé té,
yátx̄. Ách áwé Láx̄' du yéetx̄ wusitee Yéil k̄u.aa. Yéil
eeshx̄ wusitee Láx̄'.

Aatx̄ k̄ugastée áwé du yádi tle noow yáx̄ gíwé wootee
wé Yéil k̄u.aa, yá lingit'aaní awliyéxi Yéil.

Aagáa áwé tle du éek' yéi ash yawsikaa, « Haat gagóot sáwé i yéet, ax dáaxi yíkdáx kínde at gas'óowu yú l'ooú. »

A yíx áwé yei kunas'úw tle, yan tadanóok áwé a yíx' tle a taka.ádi a kínde as'óowu áwé tle ash káa yaa kandaḡ'áx'w tle.

Tle ash káa yaa kandatúli tín áwé, tle yóo aawat'íy tle.
Awut'éeyi, awut'éeyi áwé, tle wóoshdáx wudigáat, wé dáax.
« Haa! Wáa sáwé tsú yéi ysinéi? »

« Ha, ch'a xá kaawawál'. »

« Haa, yóode nagú yú aas! Yóox daax uwa.áa aas déix, nalgeech aadax! »
Tle át uwagút.

Tle gaxóot'i áwé tle yá a yík ásíwé ín áwu wé aas.
Hé! Tle du daadáx áwé kask'óot, wé ín yú axóot'i wé aas.

Ch'a yák'w áwé hú tle kei awligích.

« É! » X'áan áwé du tóo yéi wunei, Yookis'kookéik ku.aa.
« Yú, yú x'aa tóowu á náakw, aadé nagú!
Aagáa aadák daaklak'éix'! » tle yóo ash yawsikaa.

Tle awlis'óow wé yóo ksatan.aa k'íx'aa yáx kasatan.aa wé
aas, sheey, aasyádi, aasyádi áwé awlis'óow.

Tle a x'awoolt wugoodí áwé, yéi ayawsikaa wé n̄áakw:
« Sh kageelhá, n̄áakw! Sh kageelhá! Sh kageelhá! »
Tle yéi áwé gawsigéink', wé n̄áakw, tle ashaawak'éx'.

Tle daak awulkéet'i, tle yá du xiksháax áwé ayawsigeex', tle yú du káak hídidé.
Tle héide ashuwutaaní áwé tle anax neil aawaxích.
« Sh neelwáat! Sh neelwáat, ch'a náakw! »
Tle aadé neil awuxeejí teen áwé, yaa shanahík wé du hídi du een áwé.

An illustration featuring a large, red, textured creature with two large, white, oval-shaped eyes. In the background, a man with long dark hair, wearing a white hat with a blue band and a purple tunic, looks distressed with his mouth open as if shouting or crying. The scene is set against a dark, textured background with wooden beams.

« He-e-e-eh! Haagú! Haagú! Gáande nastí! Gáande nastí wé náaḱw! »

« Ha, ch'a l ch'a eexooḱ kát! »

« Gáande nastí! Tlel aḱ tuwáa ushgú. » A yís x'áant uwanúkw wé du kéilk'. Áwé tle yéi ayawsikaa áwé ḱwa: « Néi! Ch'a ḱees'! Ḡunayéi ikadá! Ḡunayéi ikadá ch'a ḱees'! »

« Néi! Kées'! Ch'a tliyéix' s'é yan ikadá! Ch'a tliyéix' s'é yan ikadá! »
yóo ayawsiḱaa. Ch'a ayáx áwé tliyéi yéi wootee wé kées'.

Tle tláakw áwé yú du tláa x̄án.

« Atlée! Shakgwat'éet' yá lingit'aaní! Haagú!

Yá gáaxw tóox̄ daak̄ gú! Yá gáaxw doogú tóox̄ daak̄ gú! »

A yáx̄ áwé tle a tóox̄ áwé daak̄ uwagút wé gáaxw doogú.

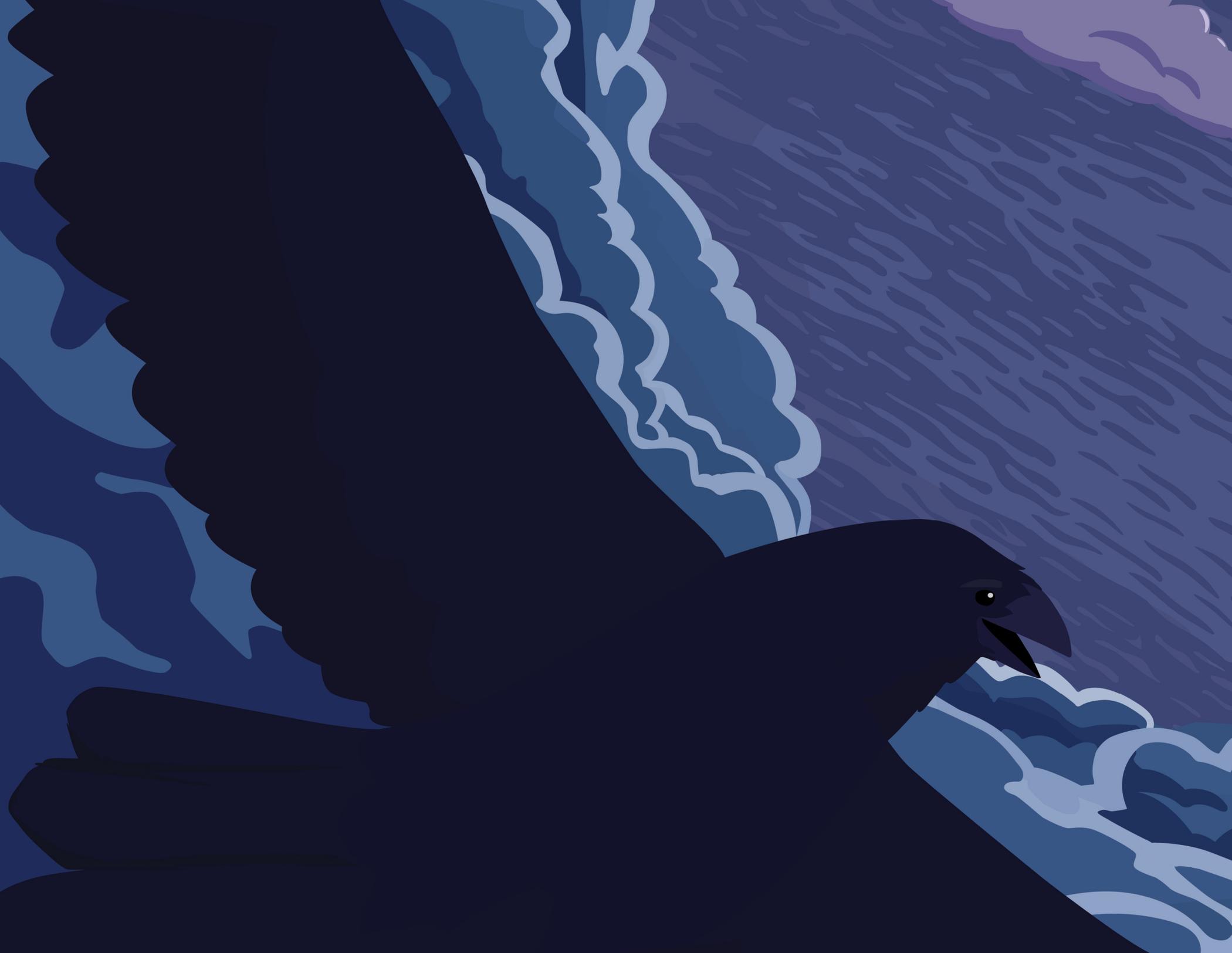

« Ch'a yá lingit'aaní kát iguxlatéet. Tléil wáa sá ikgwanei, » yóo ayawsikaa.
Aagáa áwé tsu tle áa kux wudigút, yan asnéi k'idéin.
Aagáa áwé tle gunayéi kaawadáa wé kées'.

Tle yá lingit'aaní áwé yaa shanat'ít'. L aadé naxwdzigeedi yé hú ku.aa, wé Yéil,
« Wáa sá ushgé kuxwaanóok? » Wáa nanéi sáwé,
« Xáats't kadakeení » yóo tuwditaan. « Xáats't kadakeen. »

Tle wdaḱeení áwé, kindachóon, ei-ei-ei-ei-ei, tle yú xáats'de áwé wdiḱeen,
yá du lú áwé tle a tóode yéi woonéi, wé xáats' tóode.
Ách áwé wooyíkt áwé wligeiḱ hú ḱu.aa.
Shaawatl'ít yá lingit'aaní tle.

Gáax

Akaawanóot'

As'úw

Lingít yoo X'atangi
aan sh tóo dultóow át

Ashaawak'éx'

Héidi ashuwatán

Aawaχích

Xáats'de wudiķeen

Jaaxsnée
Kelsey Mata Foote

Jaaxsnée Kelsey Mata Foote kei uwawát Lingít Aaní káa, ƙa ƙúnáƙ áwé du daa yéi wuteeyín Lingít ƙusteeyí, wé Aas ƙwáani, ƙáat héeni, ƙa daƙdaséigu át. Ch'u uwayáa Lingít Aaní yahaax'í ch'a tlákw áwé du jeenáƙ kanadéich. Adátx'i x'úx' káa at yahaayí akshaxeet ƙa sh kalneek tsú akshaxeet.

Wé Johnson O'Malley Program ƙa Sitka Native Education Program jeedáƙ, Lingít ƙusteeyí awsikóo ƙa wududziteen du ji.eetí káa Lingít ƙusteeyí ƙa ƙáax'u. Yá Haa Shagóon latseení ch'áagu ƙáax'u ji.eetí tóot wuteeyín, ƙa has du tuwáadáƙ áwé latseen a tóox atee áwé du yéi jineiyí. Du tuwáa sigóo wuduwa.áƙ áwé yá Lingít tundatáani ƙá wuduzikóo Lingít ƙusteeyí daat.

Restoration Magazine-x' áwé yéi jiné, Creative Editor-x sitee, ƙa a tónáƙ áwé Shukát Ƙu.oo háade náƙx'i aguxsakóo wáa sá yaa at nanéin yá haa aaní káa, ƙúnáƙ áwé a daat yéi s jiné wé Shukát Ƙu.oo sháa wáa sá has du káƙ yaƙ agaxtoodéil. Restoration Magazine áwé has du tuwáa sigóo wuduskoowú áwé a daat: Shukát Ƙu.oo aadé kei ƙushudu.átch yé, wáa sá kayéil' haa neilx'í yéi kgwatée, aadé l.ushk'idéin yei ƙudulshátch yé, ƙá aadé ƙútƙ shududlixeexi yé wé Shukát Ƙu.oo sháax'w (MMIW).

«Lingít ƙaa jín kajáguƙ ƙat sitee. Latseen áwé has du satú yá Lingít ƙu.oo. Tlaƙ ƙúdáƙ áwé wé wé tlél k'idéin haa wuskoowú aa wé Lingít sh kalneegí yóo s sh kadliníkt. Tléel has awuskú Haa ƙusteeyí. Tlaƙ ƙúnáƙ yak'éi áwé x'éigaa át ƙaa waƙshiyeex' yéi yoo dudzineik yá haa daat. Wáa sá aƙ toowú kligéi Haa Léelk'u Hás áwé aƙ eeƙ has dasheeyí yá haa sh kalneegí ƙa at yahaayí kdushxeedí tín.»

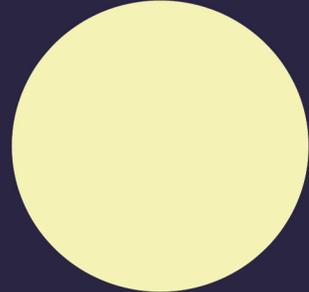
Gat Xwéech
Nick Alan Foote

Gat Xwéech áwé du saayí, dleit ƙaa x'éináƙ ƙu.aa Nick Alan Foote. Ƙaa jín kajáguƙ sitee Lingít Aanídáƙ áwé hú. Wé Lingít kashxeedí yahaax'ú ashigóok ƙa aadé at yahaayí kdushxeet yé wé adátx'i sh kalneegí x'úx' káa. Gunéi awshigóok aadé at yahaayí kdushxeet yé du dlaak' Kelsey Mata Foote teen tle has du aaní káa has ƙuwu. oowún wé Sheet'ká ƙwáan, Taant'á ƙwáan, ƙa Áak'w ƙwáan.

Lingít tundatáani ƙa Lingít ƙusteeyí áwé du ée awsikóo aadé ƙududziteeyi yé ƙa yoo akuya.aakwk Lingít tundatáani teen at yahaayí akshaxeet. Wé Johnson O'Malley Program jeedáƙ áwé Lingít kashxeedí yahaax'ú awshigóok. Áx' áwé Taalyei Esther Shea du ée awlitóow Lingít ƙusteeyí daat. Hás tsú, wé Sitka Native Education Program du ée at wulitóow ƙa du éet has wudishée du yéi jineiyí teen.

Seattle-x' ƙuwa.óo yeedát, ƙa 2018-x' áwé gunéi a daat yéi jeewanei du ji.eetí awuhooní. Du yéi jineiyí káƙ ƙudzitee, ƙa has du een yéi jiné Bainbridge Island Museum of Arts, National Indigenous Women's Resource Center, ƙa History Unboxed.

«Aƙ tuwáa sigóo wé yées ƙáa has awuskoowú, ƙúnáƙ áwé wé Shukát Ƙu.oo, tlaƙ ƙúnáƙ yak'éi áwé Haa ƙusteeyí. A eeténáƙ haa yatee yáa yagye. At nané tónáƙ áwé woosh jín toolshát yá Haa Léelk'u Hás ƙa uháan.»

ISBN-13: 979-8-218-85092-0

9 798218 850920